

Organizace já a tělo fantomu

V předchozím textu jsme popsali, jak lidská bytost, která se chce vtělit, tedy Já jako duchovní jádro člověka, entelechie, posílá při početí svůj duchovní zárodek napřed k matce, zatímco sama se obrací k otci.

Duchovní zárodek a působení kosmu

O duchovním zárodku jsme si řekli, že je kulovitý, a že vesmír vypadá jako dutá koule. „Vesmír působí jako dutá koule a všude do ní vcházejí síly jakoby z periferie... Máme co do činění s pevně v sobě zformovanými obrazy, které mohou být pouze modifikovány... diferencovány podle hvězd, takže v konfiguraci hvězd, které vidíme, máme původní obraz toho, co se v nás odehrává. Tak pomocí této představy docházíme k imaginaci toho, co představuje lidská hlava.“ (GA 316)

Tento duchovní zárodek ještě ze své strany během embryonálního vývoje nevytváří lidskou podobu. Chtěl by totiž vlastně utvořit něco kulovitého.

jak se to projevuje ještě v předembryonálním vývoji v blastule.

Teprve v tomto obalu blastuly (!) se tvoří (od 5. dne) embryonální uzul, embryoblast (embryonální zárodek), v němž se nyní utváří vlastní embryo. Díky rodičovským dědičným silám bude z toho nejprve vytvořeno „modelové tělo“, které bude vtělující se individualita pozvolna přepracovávat do individuální lidské podoby, a tento proces skončí asi v sedmém roku života.

Toto tedy vykonává Já společně s astrálním a éterným tělem, a sice počínaje 17. dnem, kdy začíná vlastní vývoj embrya. Z jakých sil a z jakých „architektonických plánů“ přetváří Já tento předem daný „model“?

Složení článků duchovní bytosti člověka

Já jako článek duchovní bytosti se ovšem samo o sobě člení tak, že sestává z organizace Já (strukturální element), vůle Já (silový element) a z obou funkčních elementů vyplývajícíchho impulzu Já, který teprve dává možnost k činu. Je to podobně jako s naší vůlí:

MOTIV (myšlenkový, strukturální prvek)

IMPULZ, cílené chtění VŮLE (silový princip)

Organizace Já

Organizace Já je částečně také nositelem výsledků všech předchozích životů. Nosnou bytostí je tedy organizace Já, a to zprvu jen jako organizace hlavy, do níž vstoupila celá fantomová duchovní tělesnost z dřívějších pozemských životů. Na s. 21 a 22 jsme popsali, jak se nohy stávají budoucí dolní čelistí, ruce kostmi horní čelisti atd. Do té míry zakládají tuto organizaci hlavy výsledky právě uplynulého pozemského života.

Pro budoucí pozemský život se při sestupu lidské bytosti hvězdnými a planetárními sférami přičleňuje hrudní organizace, organizace látkové výměny a končetin, a sice jako duchovní články organizace Já, které jsou nyní nositeli výsledků minulého pozemského života (hlava) a impulzů budoucnosti podmíněných karmou (trup a končetiny). Počínaje organizací hlavy se tvoří trup a končetiny organizace Já, a to ve vzájemném osudovém vztahu, ale cílevědomě, v souladu s vůlí k budoucnosti a s podmínkami po průchodu slunečním a planetárním systémem. Entelechie znamená bytost, která má (echei) cíl (telos) v (en) sobě. Christian Morgenstern říká: *Kdo neví nic o cíli, nemůže mít cestu (do budoucnosti)*. Také při embryonálním vývoji vychází tvorba těla od hlavy, od základu mozku.

Když organizace Já, tedy duchovní útvar - přirozeně s pomocí síly vůle Já, která umožňuje impulz - pošle kulový zárodek napřed k matce, pak se musel duchovní útvar „organizace Já“ nacházet v duchovním útvaru „duchovního zárodku“. Kosmicky-lidský prvek je tedy schránou individuální duchovní podoby člověka.

Goethe to musel poznat ve svém jasnozření,¹ neboť ve svém Faustu mluví o homunkulovi ve skleněné fióle, skleněné kouli

¹ Existují zprávy matek, které před početím prožily obdobnou věc: dítě ve svítící kouli (viz Bauer-Hoffmeister-Görg, *Rozhovory s nenarozenými*, Urachhaus, 2006. (pozn. aut.)

kteřá odpovídá kulovému duchovnímu zárodku, zatímco pod pojmem „homunkulus“ může být míněna pouze organizace Já proniknuta silou vůle Já. Eckermann řekl Riemerovi:

„Goethe chtěl homunkulem zřejmě vyjádřit čistou entelechii, ducha člověka, jak před veškerou zkušeností vstupuje do života. Neboť duch člověka prý přichází již nanejvýš obdařený a my se v žádném případě vše neučíme, my si to již s sebou přinášíme.“

Čím je organizace Já v kulovém duchovním zárodku? V GA 231 (viz zde s. 51 a 76) se mluvilo o „obrazu sil“, který při početí a zrození přijímá pozemské síly a pozemské látky, vyplňuje se pozemskými látkami. Člověk sestupuje jako utvořený z nebe. To ale přece odpovídá tomu, co řekl Rudolf Steiner (v GA 312, dne 3. 4. 1920) o druhém fantomu, jenž je přímým následkem organizace Já. V popisu pozemského života označuje v r. 1923 duchovní podobu za duchovní zárodek, který se spojuje s pozemskými látkami, aby se od nich po smrti opět oddělil. Pak nám zase zůstává duchovní podoba. Nebo ztotožnil duchovní podobu a duchovní zárodek v pozemském životě? Tím se ještě budeme zabývat.

Organizace Já se nově vytváří jen v oblastech trupu a končetin, zatímco do organizace hlavy, jak již bylo sděleno, vstupuje organizace končetin a trupu fantomového těla minulé inkarnace. Fantomové tělo se přece po smrti přeformovalo opět v kouli - o čemž ostatně referovali také Moodyho reanimovaní lidé - a stalo se velkým jako svět.

V půlnoční hodině pak bytosti první hierarchie vytvořily nový duchovní zárodek jako dutou kouli velikosti světa - stejný pro všechny lidi - ale ten se proniknul jakoby zevně přicházejícím, individualizovaným starým fantomovým tělem, opět kulovitým a velkým jako svět. Jak jsme zaznamenali, vzniká tím hned dvouvrstvý,

2 Goethe, *Faust*, II. díl, 2. dějství. Zde se vlastně popisuje inkarnace lidské bytosti, viz také Werner Schupbach: *Vznik člověka jako centrální fenomén evoluce v Goetho- vě popisu klasické Valpuržiny noci*, nakl. Die Kommenden, 1967. (pozn. aut.)

Z Fausta citováno podle překladu O. Fischera, Odeon, Praha 1982, s. 331. (pozn. red.)

„

„

„

„

„

„

.....5”

duchovně se ovšem prostupující útvar. V embryonálním vývoji je zevní vrstva tvořena z tkáně chorionu, jež vychází z blastocysty, kle rá se stane trofoblastem. Zevnitř, od zárodečného štítu, se od ek todermu zárodečného štítu, tvořícího hlavu, vyklenuje amnionovná dutina (amnion, tj. ovčí kůže), která zárodek obrůstá a pokládá se z níra na chorion a s ním smíšená nakonec tvoří plodový měchýřek.

Z periferie duchovního zárodku pak do něj ze všech stran vcházejí síly (jak jsme citovali již na začátku z GA 316) a vytvářejí se tam útvary podle konfigurace hvězd. Tyto útvary uvnitř velké a pozvolna se zmenšující koule duchovního zárodku se formují podle organizace Já.

V celém fyzickém organismu pracuje nyní Já (tj. organizace Já, která propůjčuje strukturu), přičemž se podle R. Steinera rozvíjí určitý druh osnovy (tedy struktury):

„Do našeho fyzického organismu je skutečně přičleněno něco jako jemná osnova..., která může být považována za jakýsi fantom člověka, a nadále v člověku trvá (!). Člověk si nese s sebou osnovu, kterou mu vetkne jeho organizace Já, velmi jemnou strukturu, která je ovšem fyzickému tělu přičleněna ze sil éterného těla. Tato osnova, kterou zde Já zabudovává do lidského organismu, je vlastně do určité míry cizím tělesem. Lidský organismus má neustále tendenci se vůči této struktuře bránit. A každou noc se ve spánku snaží tuto strukturu bořit. Tato struktura má neustále tendenci v organismu se nějak rozpadat, tříštit..., vypadávat z lidské organizace.“ (GA 312)

Rozdílná podstata dvou fantomů, nebeského a pozemského

Nejprve si na příkladu očí vysvětlíme pomocí grafického znázornění rozdílnou podstatu obou fantomů:

„Studiem organizace lidského oka... můžeme velmi dobře srovnat vzájemný vztah fantomu, který je normální pro většinu lidí a do organismu se přičleňuje jednoduše skrze vidění, a onoho fantomu, který je přímým důsledkem činnosti Já v organismu... Procesem vidění se člověku včleňuje fantom, struktura, která se chová tak, aby druhá struktura, jež se včleňuje přímým procesem Já, sahala trochu hlouběji, prostě více dovnitř.

To, co sahá více dovnitř..., vykazuje zřetelné znaky fyzických sil, to, co sem bylo přiřčeno skrze Já, je prostě takřka fyzický³ fantom; avšak to zprostředkovává oko samotné (!), je ještě éter (!).“

Je tedy řeč o dvou nadmyslových výtvorech, o dvou fantomech. Pokud si vzpomeneme na to, že při početí se duchovní zárodek, který jde k matce, oddělí od organizace Já, která jde k otci, a že duchovní zárodek jako praobraz kosmu (kulovité podoby) obsahuje podstatu lidského rodu, udržuje ji pevně téměř jako retardans, zatímco organizace Já jako progresivní, individualizující element má vést evoluci vpřed, pak můžeme obě fantomová těla popsat takto:

Kulovitý duchovní zárodek se vyvíjí životem na Zemi, ve fyzickém těle (např. smyslovým vnímáním, viz výše) v „normální“ fantom, a organizace Já vytváří „jemnou strukturu“, vetkávajíc ji dovnitř fyzického těla a ta pak působí na tvar těla a odtud na „normální“ fantom, který formuje.

Protože „normální fantom“, vzešlý z duchovního zárodku, je z jedné strany podmíněn především pozemskými fyzickými poměry, rád bych ho zde stručně nazval „pozemským fantomem“, zatímco druhý fantom, tvořený organizací Já jako jemná struktura, bych označil jako „nebeský fantom“.

Oba se pronikají. Podobu pozemského fantomu udržuje fyzické tělo. Když při smrti tělo opouští, opět se pomalu přeměňuje v kulo-

³ Fyzickým se zde nemyslí materiální tělesnost, ale fyzické zákonitosti, které jsou účinné v éterném těle.

Odtud R. Steinerem často používaný výraz „éterné tělo se všemi fyzickými vlastnostmi“, (pozn. překl.)

vitou formu duchovního zárodku, z něhož vzešel. Nebeský fantom je naproti tomu udržován organizací Já. Když organizace Já a astrální tělo při usínání opouštějí tělo, nebeský fantom v něm zůstává, neboť on je „neustále v člověku“, byť má „neustále tendenci v organismu se nějak rozpadat, tříštit..., vypadávat z lidské organizace.“

Ale proč „má lidský organismus neustálou tendenci bránit se vůči této struktuře“, proč ji pociťuje „jako cizí těleso“? Tento nebeský fantom je nositelem Já, jež obsahuje výsledky minulých životů pouze zprostředkovaně. Člověk je vázán na svou minulost nejprve normálním fantomem. Duševní Já díky Já v těle (Leibeskorper) chce však přesto samo utvářet budoucí život, ve svobodě, nevázané minulostí. Základna pro vědomí, které je k tomu potřebné, je ovšem podmíněna tělesností a okolím, na které Já duševního vědomí také opět zpětně působí. Ale jelikož je tělesnost znovu více nebo méně utvářena organizací Já, která přemáhá dědičné vlivy, je k ní odsud zase karmicky poutána.

Tak obě duchovní tělesnosti, které nazýváme fantomy, působí v těle (Leibeskorper) společně a navzájem se pronikají. Přitom se ovšem projevuje rozpor, boj mezi impulzem Já ke svobodě a vázaností (karmicky podmíněnými vazbami z minulého pozemského života). Možnost svobody a „těhotnost“ budoucností, která je vlastní nebeskému fantomu, touží překonat vázanost z minulosti, spočívající v pozemském fantomu.

Jasnozřivé popisy obou fantomů Ježíše Krista od Kateřiny

Emmerichové

V 8. kapitole „Nadsmyslové fyzické tělo a fantom“ jsme uvedli tento výrok R. Steinera: “Když bylo toto tělo Ježíše z Nazaretu přibito na kříž, fantom zde byl skutečně zcela intaktní, existoval jako duchovně- tělesná, ale jen nadsmyslově viditelná forma...“(GA 131)

Když si k tomu přibereme jasnozřivé popisy stigmatizované Anny Kateřiny Emmerichové, můžeme užasnout nad tím, že zde opět rozpoznává oba fantomy. Na Bílou sobotu, tedy před Zmrtvýchvstáním (!), jednou uviděla, jak se „duše Ježíše, zářivá a bez jizev (!), vznáší k Marii“ (II). Později popisuje jiné setkání s Marií, které naznačuje více: „Viděla jsem obraz, jako by se duše Ježíše, sice bez obnovení života (!), ale díky dokonalému sjednocení se svátým tělem (Leib) přesto v něm a s ním, vzdalovala z hrobu; zdálo se mi, jako by oba kořící se andělé nesli svaté umučené tělo nahoru, nahé (!), ubohé a plné ran (!), sice vzpřímené, ale s údy v té poloze, v níž se nacházel v hrobě... Nepohyboval se, byl jako proměňující se mrtvé tělo obklopen světlem (!), ale slyšela jsem od něj vycházející hlas, kterým své matce sděloval, co učinil v předpekli a jak nyní s proměněným tělem... vstane jako živý.“

Jedná se tedy o dva rozdílné zjevy fantomů, přičemž jeden, nazvaný „umučené tělo“, zřejmě poukazuje na pozemský fantom, a druhý, bez jakýchkoli jizev, na nebeský fantom. Ten při Zmrtvýchvstání na Velikonoční neděli prozáří pozemský fantom, sjednotí se s ním a prostřednictvím éterného těla („obnovení života“!) vyléčí množství ran pozemského fantomu, zatímco pět jizev září jako slunce, nikoli jako rány, ale jako by zde nebeský fantom zvlášť koncentrovaně prosvítal skrze pozemský fantom a vyzařoval z pěti jizev jako slunce.

Obraz Zmrtvýchvstání z Isenheimského oltáře a tělo Zmrtvýchvstalého

Rudolf Steiner hovoří v této souvislosti o zvláštním zhuštění éterných sil. Tak to namaloval Matthias Griinewald na obraze Zmrtvýchvstání z Isenheimského oltáře a přesně tak popisuje též A. K. Emmerichová zjevení se Zmrtvýchvstalého mezi učedníky ve večeřadle, když se Tomáš dotýkal jizev: „Když Ježíš uchopil Tomášovu ruku, neviděla jsem jeho rány jako krvavé znaky, nýbrž jako jasně zářící malá slunce“ (II).⁴

V těle Zmrtvýchvstalého se tedy harmonicky pronikají a harmo níkým vlivem na sebe působí obě fantomová těla jako jeden společný fantom, tělo Zmrtvýchvstalého. Nebeský fantom Kristovy organizaci. Já a pozemský fantom Ježíše z Nazaretu nestojí oproti sobě jako cizí, ale prostupují se a oboustranně se oplodňují. Dvě duchovní tělesnosti, které vyšly z duchovního zárodku a organizace Já, jsou sloučeny v jed notu. To je pro nás lidí budoucí cíl. Také zde by mohl platit výrok: „Když se dva stanou jedním.“

Svůj pozemský život začínáme ještě v této dvojnosti. Oba fantomy sice tvoří určitou jednotu v těle (Leibeskörper), ale jsou si navzájem odlišné (viz výše), zápasí spolu, jsouce uvědomovány v lidské duši. Po smrti se však oddělí a ztrácejí tvar lidské postavy, oba se stanou kulovitými. Koule pozemského fantomu se rozpouští v kosmu. Nebeský fantom se promění v jistý druh hlavové koule, která se, jak jsme shledali výše, zevnitř klade na kosmos, duchovní zárodek, tvořený nejvyššími hierarchiemi. Tak se nebeský fantom v půlnoční hodině přeměňuje v duchovní zárodek, v němž se pozvolna vyvíjí duchovní podoba organizace Já, která má tvar člověka.

4 O Isenheimském křídlovém oltáři nemohla A. K. Emmerichová nic vědět, protože se narodila r. 1774 poblíž Munsteru (Coesfeld) jako dítě sedláků, a po celý svůj život se zdržovala v okolí Múnsteru. Ve 24 letech, tedy r. 1798, začala její stigmatizace a s tím zřejmě i první vize. Isenheimský oltářní r. obraz byl r. 1793 před obrazoborci rozložen na díly a ukryt v jezuitské koleji v Colmaru až do r. 1852 (Franziska Sarwey, Grünwald-Studien, Urachhaus, 1983, s. 43-44). A. K. Emmerichová zemřela r. 1824. O podstatě stigmatizace mluvil podrobně R. Steiner např. v GA131, (1958, také Pavel nesl stigmata na svém těle (Galatským 6,17) (pozn. aut.).

Sestup do pekel, zóna Hádes

Nyní vzniká nový problém: O co se jedná v případech fantomů v tzv. temné zóně, podle pozorování, která popsali Raymond Moody a George Ritchie? Tyto popisy odpovídají těm, která se nám dochovala ze starořecké doby, zvláště v Odyssei, kde se tato temná zóna nazývá Hádes. Podsvětí se nazývá Hádem např. také ve Redentin- ském velikonočním dramatu, které vzniklo z apokryfního Nikodémova evangelia. Souvisí s tím také pasáž ve Vyznání víry („sestoupil do pekel“), o čemž se ve čtyřech kanonických evangeliích nemluví. Credo Obce křesťanů říká: „Ve smrti stane se rádcem zesnulých duší, které ztratily božské bytí.“ Také Anna Kateřina Emmerichová ze svého jasnoživého vnímání popisuje sestup do pekel (II), ovšem více diferencovaně, takže v něm nelze objevit žádné upozornění na známé předlohy.

V samotném řeckém textu Nového zákona existuje slovo Hádes, klíčové zde přebíráme z řecké konkordance.⁵

Matouš 11, 23 o Kafarnaum: „*A ty, Kafarnaum, budeš snad vyvýšeno až do nebe? Až do Hádu klesneš!*“

Matouš 16, 18 k Petrovu vyznání: „*A brány Hádu ji nepřemohou.*“

Lukáš 10,15: podobný výrok o Kafarnaum, viz výše tamtéž 16,23 o bohatém muži a chudém Lazarovi: „*A když v Hádu pozdvihl v mukách oči, uviděl v dáli Abrahama a u něho Lazara.*“

Skutky apoštolů 2,27: „*Nebo nenecháš duše mé v Hádu...*“ tamtéž, 2,31:

„*Není opuštěna duše jeho v pekle...*“

Zjev. 1,18: „*A mám klíče Hádu i smrti.*“ tamtéž, 6,8: „*A jméno jeho jezdce Smrt, a Hádes...*“

20,13n.: „*1 smrt a Hádes vydaly své mrtvé.*“

A pak je tu otázka, o co se jedná při opakovaně slavených smutečních obřadech za tzv. „duše v očistci“, které byly vykonávány od středověku, a vykonávány správně, dokud se ještě přinejmenším tušilo, o co v případech těchto duší jde. Zanedbávání a nakonec zrušení takových obřadů za mrtvé v malých kapličkách na starých hřbitovech bylo pocíťováno jako problém, protože mrtví o to úpěnlivě prosili. Po smrti Ježíše Krista na kříži, když jeho duše sestoupila do Hádu, se objevili zemřelí, kteří vystupovali z hrobů.

Jak můžeme tušit podle zvlášť výrazných popisů G. Ritchieho i R. Moodyho, šlo zde o

⁵ České citace jsou přepsány z Kralické Bible a českého ekumenického překladu Bible, jen namísto slov „propast“, „říše smrti“, „hrob“ a „peklo“ bylo ponecháno slovo Hádes, které je na těch místech v orig. textu. (pozn. red.)

„normální“ fantomová těla (GA 312),

0 strukturu fantomu, která byla do organismu přičleněna skrze vnější vjemy, čili o „pozemské“ fantomy, které nemají život a jsou tak v zajetí pozemskosti. Nikodémovo evangelium, velikonoční hry

1 A. K. Emmerichová popisují, jak spolu mluví Adam, patriarchové, Mojžíš až po Jana Křtitele (dokonce lotr po pravici si s sebou přináší svůj kříž), kteří ještě přebývají v podsvětí a očekávají zde spásu. Ale R. Steiner upozorňuje na to, že to nejsou fantomové postavy, které se toulají kolem Hádu, protože jejich forma se přece již dávno rozpustila, byť substance jako taková zůstala zachována. V této souvislosti mluví ještě o lucifersky infikovaných éterných tělech, „která byla přirození rozptýlena, zředila se a rozpustila, ale ještě existovala v podobě svýcli sil“ (GA 165)

Ohledně Ježíše Krista mluví R. Steiner o otisku, obrazu Kristova Já v astrálním těle Ježíše z Nazaretu (viz zde s. 181). Z momentální in dividualní astrální substance s jejím otiskem Já v duchovním světě by však ještě mohla vycházet vazba na zanechanou fantomovou substanci - zpětný pohled na pozůstalé fascinuje (viz Matouš 8, 22): „Násle duj mě a nech mrtvé, ať pochovávají své mrtvé“ - a duchovně-duševní bytost člověka se necítí od ní oproštěna, nezabavuje se jí.

Tyto pozemské fantomy se zjevují bez života, to znamená bez éteru. Jako by v Hádu spaly bez vlastního vědomí Já. V Odyssei (11. zpěv) se vypráví, že když Odysseus vytáhne svůj meč z krve obětní ovce a z ostatních mrtvých, „napojí“ krví nejprve svou matku, která tepr ve nyní pozná svého syna, až teď si vzpomíná a podává mu zprávu o domově. Mrtví v podsvětí, v Hádu, jeden po druhém krátce proci tají k snově-bdělému životu, promlouvají o minulosti ze své astrality a opět klesnou do temné hlubiny Hádu.

Kristova éterná síla působící skrze éterizaci jeho krve

R. Steiner v basilejské přednášce z 1. října 1911 (GA 130), nazvané „Éterizace krve...“, upozorňuje na to, že krev ukřižovaného Krista Ježíše, se začala éterizovat stékajíc do země, tedy již při ukřižování.

„Tato krev prošla během evoluce Země éterizačním procesem. A podobně jako naše krev proudí jako éter od srdce nahoru, tak od mystéria na Golgotě existuje v zemském éteru éterizovaná krev Krista Ježíše.“ A když se tato krev řinula na Zemi, zazářil zemský povrch ve svém éterném lesku, což pozorovali duchové vzdálených planet, kteří podle toho poznali, že se na Zemi stalo něco zcela zvláštního.

Když se pak duše, vysoká duševně-duchovní bytost s Kristovou organizací Já objevila v Hádu, poznali ho ti, kteří ho očekávali, protože ho již za svého pozemského života předpovídali. Naplnění éterickou krví Krista procitli k novému životu, který umožnil, aby se jejich Já vtáhla do jejich fantomového těla, jako by oživení zase nově utvářeli fantomovou substancí. Jak bychom to měli chápat?

Vzpomeňme si na zprávu o zážitku princezny von der Leyen⁶. V jedné ze svých podrobných zpráv popisuje setkání s Jindřichem (Heinrich), kterého zprvu nazývá nestvůrou, protože měl obličej jako neforemnou hmotu (!), pouze s očima. Modlila se za něho, jak to požadoval a on začal pozvolna vyhlížet lidštěji. Nakonec ji vzal za ruku, usmál se a řekl: „Děkuji ti, jsem v světle.“ Což zřejmě znamená: Jsem ledy osvobozený z připoutání k neforemnosti.

Co se stalo? On, jako i jiné fantomy naléhavě hledající pomoc, sál / princezny éterné síly, které mu však pouze prospívaly, protože je nesla její modlící se, Kristu oddaná duše. Princezna při doteku ztratila vědomí. Svými modlitbami a kultem (jsouc katoličkou) přitáhla Kristovy éterné síly, ale s nimi zároveň i Já, organizaci Já toho, kdo hledal pomoc, a který pak mohl vypovídat o svých pochybeních během pozemského života. Neforemná postava nepohybovala při řeči ústy (!), ale říkala, že se kaje za prohřešky proti šestému přikázání (2. Mojžíš 20,13). Zprvu Jindřich nebyl vůbec schopen mluvit. Můžeme však usoudit, že tím, že individuální Já mohlo pomocí darovaných éterných sil vniknout do substance fantomu, byla neforemná substance zase znova utvářena, stala se lidskou a usmívala se (!). Když vyhlížel trochu lépe, popsala ho takto: „Připadal mi jako mozaikový obraz, sestavený z různých barev oblaků (!) a průhlednost právě jeho hlavy byla velmi zvláštní.“

Při pojmu „mozaikový obraz“ nás může pokoušet pomyšlení na popis čtvrtého krále v Goethově *Pohádce o zeleném hadu a krásné Lilii*⁷. Protože zatížený se sám nemůže obrátit na Krista jako na Zmrtvýchvstalého, musí to za něho udělat někdo jiný, kdo má éterné síly prostoupené Kristem nebo je může neustále obnovovat, a proto je schopen je předávat.

Jestliže pohled na pozůstalé je spután fascinací (viz výše), po smrti existence na druhé straně prahu se zřejmě nemůže správu⁸ vyvíjet. Ke svobodnému vývoji toho fantomu, který musel prožít po zemský osud dotyčného člověka, a je tedy tvořený organizací Já a spolený s normálním fantomem, je nutné, aby fantom, vázaný na Ženil, byl přijat do duchovní sféry a mohl

⁶ Rodové sídlo, zámek knížete von der Leyen (Ley, tj. skála, odtud Lorelei) leží na Mosele u Trevíru. -

Protože její deníky jsou rozebrány, budeme zde citovat z O. J. Hartmanna, zde v sezn. literatury IV

⁷ J. W. Goethe, *Pohádka (o zeleném hadu a krásné lilii)*, Ophelus, Semily 2001 (pozn. vyd.)

⁸ něm. Leichnam, od staroněm. „lieh“, tělo, tělesnost, a „hamo“, obal, zahalení, něm. Hulle, odtud také něm.

Hemd, košile - tedy odění tělesný obal (pozn. překl.)

se rozplynout do kosmu (k tomu viz mýtus o Castorovi a Polluxovi). Tím zmizí příliš silná vázanost k Zemi, podmíněná normálním fantomem, a člověk se stane svobodným. Přitom nám pomáhá Kristova éterná síla skrze éterizaci jeho krve, která byla na Golgotě vylita do země. Ovšem předpokladem toho, jak jsme viděli, je okolnost, že se s Ním dokážou spojit, na které také R. Steiner neustále upozorňoval.

V době třetí kulturní epochy, kdy byla v Egyptě mrtvola* balzamována v mumii⁹, by měl Ka (normální, pozemský fantom) zůstat vázán na pozemskost, protože duchovně-duševní bytost člověka obsahuje ještě mnoho neupotřebených éterných sil jako sil vzruhy (viz GA 67 a 112).

Význam éterného těla po smrti člověka

Po smrti potřebuje člověk éterné tělo zprvu ke zpětnému pohledu na svůj minulý život. Do kosmu se potom rozplyne jen část těchto éterných tvořivých sil. V životě v kámalóce potřebuje člověk éterné síly k tomu, aby si mohl vzpomenout, že je to on, kdo jiným způsobil bolest; éterné síly tam působí jako síly paměti. Z nich se vytváří také „balíček morální hodnoty“. A další díl si člověk bere s sebou do deva- chanu jako „extrakt éterické substance“ (viz GA 25, 36).

Luciferské pokušení v staroegyptské době

Ve staroegyptské době tedy člověk po smrti disponoval ještě mnohými v pozemském životě nepoužitými éternými silami, nicméně byl v luciferském pokušení úplně se uvolnit od Země, včlenit se zcela do duchovní sféry kosmu a ztratit tak zájem o další pozemské životy.

Převaha Ahrimana ve čtvrté a páté kulturní epoše

Ve čtvrté a zvláště v páté kulturní epoše má převahu Ahriman, neboť pozemský fantom je kvůli němu stále hustší a vazba duchovně-duševní lidské bytosti na pozemskost posílila. Ahriman tím chce zabránit opětovnému vtělení entelechie, reinkarnaci.

Zmrtvýchvstalý jako reprezentant lidství

Mezi oběma silami stojí Zmrtvýchvstalý jako reprezentant lidstva¹⁰. Je cestou mezi oběma mocnostmi, které chtějí člověka svést, uprostřed představuje pravé bytí a rovněž

⁹ arab. mumíya, z perského mum = vosk, kterým potírali Peršané a Babylonci své mrtvé (Duden 7 - Etymologie, (pozn. překl.)

¹⁰ viz dřevěné sousoší *Reprezentant lidství*, vysoké 9,5 m vytvořené R. Steinerem v Goetheanu v Dornachu (Švýcarsko), (pozn. vyd.)

přináší životní síly éterična, které vy- slupují ze Země jako éterická obětní krev. V tom spočívá hlubší smysl obětního činu na Golgotě, který nemohl být naplněn žádným jiným druhem smrti. Tím byl zrušen a bude neustále znovu odstraňován dědičný hřích (peccatum originále).

Kristova organizace Já a fantomové tělo Ježíše z Nazareta.

Nyní se nám může vynořit ještě jedna otázka, nikoli „zdola“, nýbrž „shora“. Když se totiž mluví o Kristu Ježíši, tedy o Kristu v Ježíši, potom můžeme mluvit jen o Kristově Já, o organizaci Já Krista na jedné straně a o fantomovém těle Ježíše z Nazareta (viz GA 131) na druhé straně. Kristova organizace Já se vznáší nad vznikajícím duchovním zárodkem, který je Adamovou sesterskou duší, popsanou jako „prázdná“ koule, která se při početí spojuje s Marií. Ale Kristova organizace Já neuchopí fyzický lidský zárodek, neujímá se ho počínaje 17. dnem, ale čeká 30 let, a pak teprve vstoupí do těla, tedy

do fantomového těla Ježíše z Nazaretu při Janově křtu v Jordánu. Toto fantomové tělo Ježíše z Nazaretu tvoří pak část zmrtvýchvstalé tělesnosti.

Ale která organizace Já nyní ze strany otce sestupuje dolů k fyzickému zárodku budoucího dítěte v mateřském těle spolu s éterným a astrálním tělem, když Kristovo Já uchopí tělesnost teprve o 30 let později?

Bylo-li řečeno, že duchovní zárodek Adamovy sesterské duše obsahuje také duševně působící, éterické jáství a je vnímán jako nadčlověk, příp. jako předchůdce člověka, může se jednat

jen o tu část bytosti lidství, která byla zadržena a nesestoupila do pozemských inkarnací. Je to právě bytostnost prvotního Já, plná prvotní moudrosti a síly lásky, takže zprvu zřejmě nepotřebuje žádnou lidskou organizaci Já.

Úloha tesaře Josefa v Lukášově a Matoušově evangeliu

Jakou úlohu hraje nyní tesař Josef, jemuž byla Maria svěřena jako manželka, který se však s ní nespojí k plození? Mladá žena před spojením se svým mužem má mužskou koncovku -os - parthénos. Můžeme o tom přemýšlet. Josef žil zřejmě se svou nedotčenou velmi mladou ženou v esénském vztahu, zcela sloužící, plný pokory, bez svévolných přání; neboť o něm není v Lukášově evangeliu ani jediné slovo, na rozdíl od Josefa jako zástupce královského rodu židovského národa v Matoušově evangeliu. V Lukášově evangeliu (3, 23) se říká pouze to, že Ježíš byl považován za syna Josefa. V Matoušově evangeliu (1, 16) čteme s poznámkou ohledně jiných čtení, jiných starých textů: Josef zplodil Ježíše („egennésen Jesús“ - základem slovesa je slovo genesis, které vlastně znamená vznik, nikoli stvoření (řecký ktisis).

Pojem pro zplození (otcem) čteme opět až v Lukášově evangeliu (3, 22) při Janově křtu v Jordánu a stejně s poznámkou: „Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil“ (hyios mú ei soi egó sémeron gegennéka se). Bylo řečeno, že v kapitole o narození v Matoušově evangeliu nevyskytuje pojem „panna“ (parthénos), který v Lukášově evangeliu hraje tak významnou roli. Mohli bychom namítnout, že ho lze najít u Matouše v kapitole 1, 23. Musíme však uvážit, že se zde výslovně jedná o citát z proroka Izajáše (7, 14). Když vyjmete 2. polovinu z veršů 21, 22 a 23 u Matouše, zůstane smysl zachován:

(Verš 21): „A ona porodí syna a ty mu dáš jméno Ježíš.“

(Verš 24): „Když se Josef probudil ze spánku, učinil, jak mu anděl Páně poručil...“

Vyjmuté verše jsou cizorodé, hodí se spíše k nátanskému dítěti Ježíši v Lukášově evangeliu, neboť jen Kristus v něm (2. polovina verše 21) může po Janově křtu v Jordánu „vysvobodit svůj lid (sózein, odtud sótéer, Spasitel, Mesiáš) z jeho hříchů“, tj. od jeho hříšnosti. Samotný

citát z proroka (verš 23) poukazuje také obsahově na nátanského Ježíše v Lukášově evangeliu. Vypadá to, jako by sem tyto verše, které jsme vyňali, přidal Jeroným (4. stol.), když aramejskou

předlohu přeložil do řečtiny a potom ji zničil 11, takže vlastníme jen řeckou „překladovou verzi“. „Panna“ pochází ze svévolně sem připojeného proroctví ze Sta rého zákona, které mluví o chlapeci Ježíši Lukášova evangelia.

Mělo se snad v případě početí v Lukášově evangeliu jednat o pon ze lehce naznačený proces, který má kořeny v dávné raně lemurské době?

R. Steiner říká: „Zemi tedy nacházíme obydlenu rasou podobnou lvům, spojenou s mužským éterným tělem... Mužská éterná těla měla schopnost sama oplodnit fyzické lví tělo (z něhož později vzešlo žen ské tělo, takže rozmnožování lidstva obstarávala rasa podobná lvům. Bylo to oplodnění z duchovna, bez spoluúčasti nějaké jiné bytosti.“ (GA 107)

Měl tesař Josef dát pouze popud k partenogenezi, aniž by následovalo fyzické oplodnění? Jinak by přece nebylo vůbec nutné Josefa uvádět jako domnělého otce Ježíše (Lukáš 3, 23). A neřekl snad jednou R. Steiner, že oplodnění semenem muže vlastně vůbec není nutné, že je pouze pobídkou, podnětem k vývoji vajíčka?

Jinak se mluví jen o Lukášově Marii, že cestovala ke své příbuzné Alžbětě, která nosila pod srdcem Jana Křtitele. Protože Alžběta pocházela z rodu Davidova, pak musela být také Maria jako její pokrevná příbuzná spojována s Davidem. U Josefa v Lukášově evangeliu o tom není ani zmínky, na rozdíl od Josefa v Matoušově evangeliu, které mluví o zástupci židovského královského rodu.

Tajemství početí nátanského a šalamounského dítěte Ježíše

Tajemství vane také okolo početí šalomounského dítěte Ježíše. V Matoušově evangeliu, kde je jeho početí naznačeno jako záhadná událost (Matouš 1, 18), Josef totiž neví, že je tělesným otcem. V poznámce

k řeckému textu ve verši 16 čteme: „Joséf egennésen ton Jesús“, jak již bylo řečeno výše. Proč o tom Josef nic nevěděl?

E. Bock v knize *Dětství a mládí Ježíše* poukazuje na to, že kdysi, v dávných časech, ještě ke konci atlantské doby (podle Caycea ještě kolem 11 000 př. Kr.) byla všechna manželství z eugenických hledisek uzavírána v chrámu; v Egyptě byli partneři vedeni k sobě z nařízení krále (E. Cayce). „Početí prvorozeného pomocí jakéhosi druhu chrámového spánku se vymykalo pozemskému vědomí rodičů“ (E. Bock). Možná proto se i dále prvorozené dítě považovalo za zasvěcené Bohu (Lukáš 2, 23).

Tak tomu bylo při narození Marie. Alžběta a Jáchym (viz apokryfní Jakubovo evangelium),

11 Fred Poeppig, *Das Matthäus-Evangelium*, 1965 (pozn. aut.)

oba již velmi staří, byli každý zvlášť vyzváni archandělem Gabrielem, tedy z oblasti Boží vůle, aby toto početí umožnili. Podobně to bylo s početím Jana Křtitele, přičemž se ovšem archanděl Gabriel zjevil jen Zachariášovi (viz Lukáš 1,5-25). Dnes se děti ohlašují samy.

Početí nátanského dítěte Ježíše se tedy událo jako návrat k době vývoje v rané Lemurii, kdy byl člověk ještě nebeským člověkem a duchovní procesy se na Zemi odehrávaly ve fyzickou zvířat. Člověk byl tehdy dosud v ráji, dlouho před pádem do hříchu, v ráji, který se fyzicky ještě zrcadlil v Galileji.

Početí šalomounského dítěte Ježíše se událo jako návrat k pozdně atlantské době, jako pohlavní akt v transu chrámového spánku, vymykající se pozemskému vědomí.

Nátanský chlapec Ježíš, který se stal nositelem Krista, je ještě jako božské dítě. Jeho fyzické tělo mu bylo dáno od Panny Marie, jeho Já však bylo něčím, co nevytvořilo žádnou vlastní organizaci Já jako takovou. Teprve když tento nebeský chlapec Ježíš vstoupil do pozemské zralosti, v Izraeli ve dvanácti letech, vstoupila organizace Já Zarathuštry ze šalomounského chlapce Ježíše do těla nátanského Ježíše z Nazaretu, Lukášova chlapce Ježíše, a určitým způsobem zastoupila lidské Já¹². Současně se tím celý extrakt lidství vлил do lidského vývoje nátanského

Ježíše, do jeho éterného a astrálního těla, a vyplnil fantomové tělo, které vzešlo z duchovního zárodku Adamovy sesterské duše. Zarathuštrovo Já zůstalo až do středního věku Ježíše z Nazareta.

R. Steiner o tom řekl: „Skrze to, co bylo člověku dáno přírodou, z našeho organismu, vlastně již po třicátém roce nemůžeme nic zís kat...“ (GA 187)

Působení obou fantomů, pozemského a nebeského, v Kristu Ježíši

Proto Zarathuštrovo Já opouští tělo Ježíše z Nazaretu, kde působilo jako zástupce, aby se při křtu v Jordánu mohlo na jeho místo inkarnovat Kristovo Já, Kristova organizace Já. Jak můžeme z předchozích úvah usoudit, Kristova organizace Já nyní vytvořila „nebeské“ fantomové tělo.

„Normální“ pozemský fantom, vzešlý z duchovního zárodku Adamovy sesterské duše, však nebyl v rozporu s nebeským fantomem Krista, což bude pochopitelné i na základě toho, když si vzpomeneme na Steinerův popis „tří duchovních předstupňů mystéria na Golgotě“ (GA 152). Zde již Kristovo Já prostoupilo duchovní bytost, která se později narodila jako nátanský Ježíš a stala se pak nositelem Krista, Kristoforem, a sice produchovněním andělské bytosti, která se později vtělila jako nátanský Ježíš (GA 152).

¹² Lukáš 2, 41-52; viz obr. v knize Helly Krause-Zimmer; též Bock (pozn. překl.)

Andělská Adamova sesterská duše, která byla zadržena v kosmu a již při sestupu Krista kosmickými sférami byla Jím prostoupena, stejně jako éterná bytost nositele, se nyní stala pozemským fantomem Ježíše z Nazaretu, naplněna éternými a astrálními silami, které zůstaly nedotčené a nepoškozené Luciferem. Proto tento pozemský fantom nebyl v rozporu s nebeským fantomem Krista.

Pozemský fantom Ježíše z Nazaretu, který se vytvořil z duchovního zárodku Adamovy sesterské duše v pozemském těle jeho pozemské matky, byl však přece jen poněkud lucifersky a ahrimansky zabarvený. A tím, co nám evangelium líčí v tzv. „pokušení“ (Lk 4, 1-13), musel být nejprve překonán tento zabraňující vliv. Tak se pozemský fantom, alespoň tak, jak to bylo nutné, připodobnil nebeskému fantomu Krista. Poslední zbytek však musel být překonán ještě v pokušení, které ležíš prožil v Getsemanské zahradě (viz také A. K. Emmerichová), aby se pozemský fantom zcela přizpůsobil nebeskému fantomu. Tělo Zmrtvýchvstalého pak tvořilo spojení obou fantomů.

Tak jsme se pokusili pochopit oba fantomy, které působily v Kristu Ježíši.

Vyšší Já člověka a jeho lidské Já

Ještě bychom měli poznamenat následující: Čtème-li, že „pravé, činné Já - na rozdíl od pouze reflektujícího Já - nežije v těle, nýbrž v obsahu světa jako nadmyslová, neinkarnovaná bytost“, 13 mohli bychom si myslet, že tato výpověď je v protikladu s výše uvedenými výklady.

Schad se přitom mohl odvolat na R. Steinera, který říká: „Ale v Já, o němž běžně mluvíme, nemáme před sebou své pravé Já; naše pravé Já stojí na počátku našeho pozemského života... Naše fyzické tělo... odráží zrcadlový obraz pravého Já - a toto zrcadlení je zprostředkováno éterným tělem - vždy od konkrétního bodu v čase, v němž žije fyzické tělo. Vidíme tento zrcadlový obraz pravého Já..., které s námi vůbec nepřešlo do pozemského bytí... A éterné tělo je to, co se natahuje z přítomnosti, jako v perspektivě, k našemu pravému Já a k našemu astrálnímu tělu, které vůbec nesestupují do fyzického světa... Celé toto tablo éterného nebo časového těla se zde éterné rozprostírá mezi naším současným okamžikem, jehož se účastní jen fyzické tělo, a naším Já, které nikdy zcela nenáleží fyzickému světu, ale vždy zůstává... v nebeských světech. Náš pozemský život v podstatě plyne tak, že svým pravým Já a astrálním tělem setrváváme na svém pozemském počátku..

Když se smrtí odložíme fyzické tělo, „zůstává nám zprvu to, co jsme si nevnegli do pozemského života. Ale Já a astrální tělo, naplněné veškerými zkušenostmi pozemského těla,

13 v knize *Prenatální období člověka* od Wolfganga Schada (pozn. aut.)

zůstala do jisté míry stát u výchozího bodu. Nicméně vždy hleděla na to, co jim fyzické tělo pomocí éterného těla zrcadlilo zpátky.“ (GA 226)

Pro nás je na druhé straně běžný Steinerův popis, podle něhož je Já (zdravým způsobem) v člověku plně inkarnováno (viz např. GA 147,

175) na rozdíl od zvířat, u nichž se skupinové Já (skupinová duše) noří do fyzické tělesnosti jednotlivých zvířat určitého druhu jen jako prst.

Můžeme mít dojem, že výklady R. Steinera v GA 226 jsou míněny okultně-psychologicky, tedy s ohledem na stav našeho pozemského vědomí v dnešní době, zatímco zbývající popisy bytostných článků je třeba považovat za na okultně-fyziologické. Proto nejsou v těchto po písech žádné tzv. rozpory, ale lidská bytost je zde popsána z různých hledisek, totiž jednou okultně-psychologicky, kvůli způsobu školení, a jednou okultně-fyziologicky, jako příspěvek k poznání člověka v rámci anthroposoficky orientované duchovní vědy.

R. Steiner (GA 316) dále podle W. Schada upozornil na to, že vyšší periferní Já každého člověka, sférický člověk, jenž po celý život zůstává duchovním, má také na krátkou dobu fyzické tělo: jsou to embryonální obaly... Tímto „periferním Já“ může být tedy míněn jen duchovní zárodek. Tento „sférický člověk“ zprvu skutečně tvoří embryonální obaly a i nadále v nich působí, až po konečnou funkci plodového vaku. Po pozemském narození se tento obal jako plodový koláč vyloučí a rozpouští se odumírá v přirozených pozemských procesech. Podobný proces se odehrává také po fyzické smrti, tedy po nebeském narození. Pozemské fantomové tělo, které se opět proměnilo v kouli, bude také zde vyloučeno a rozpustí se v duchem daném kosmu. Vyloučení a odumírání embryonálních obalů v podobě placenty vypadají tedy jako pozemský zrcadlový obraz duchovního procesu, který probíhá po odložení a rozpuštění pozemského, normálního fantomového těla.

Výsledek pozemských zkušeností fyzického fantomového těla během pozemského života, předávaný éternými tvořivými silami, se však vtiskuje do nebeského fantomu, který si vytvořila organizace Já. Kulovitý duchovní zárodek, „sférický člověk“, si tak zprvu přinesl s sebou výsledky minulého, zvláště posledního pozemského života a nechal je působit ve vznikajícím tělesném zárodku.

Lidským Já má být míněna individuace světového Já, z něhož se jako by odesílá organizace Já, která se na cestě k pozemské inkarnaci zmenšuje (podobně jedna židovská pověst vypráví, že Bůh stvořil ke svému obrazu člověka velkého, nechal ho vzejít ze sebe - viz obr. na s. 247 - a potom ho zmenšil) a po smrti se opět zvětšuje do velikosti světa až k půlnoční hodině, a když tam dospěje s výtěžkem života, opět se sjednocuje a spojuje se světovým Já, které je na počátku

pro všechny lidi stejné. Organizace Já by pak byla aktuálně tvůrčí formální podoba věčného Já, které zůstává spojeno s božským Já v kosmu a tam přijímá a uchovává všechny pozemské výtěžky, přitom se sama vyvíjí výš a zároveň světovému božskému Já předává plody pozemského vývoje, ve službě Božství světů.

Lidsko-božské Já - vyšší Já člověka

Rudolf Steiner to vyjádřil takto: „Mohli bychom říci: božský svět zůstal vlastně stát na tom místě, na němž od začátku stál. Člověk tvoří jen jeho výběžky, dělá výstupy (my bychom řekli výlety) z božského světa. Pak se do něho opět vrací a přináší si tam s sebou to, co získal mimo tento božský svět... To, co člověk prožil během denního bdění, vnáší do kosmu, to kosmos potřebuje... Člověk si vůbec nevšimá, že tento svět je mohutný duchovní organismus, který potřebuje potravu, jinak by byly hvězdy dávno rozptýleny na všechny strany ve vesmírném prostoru. Planety by opustily své dráhy... To, co na Zemi prožijeme ve svém lehkém nebo těžkém osudu, vnášíme po určité době po smrti do kosmu, a proto cítíme, že se naše lidská bytost rozplývá do kosmu jako potrava. Tyto zkušenosti, které člověk prožívá mezi smrtí a novým narozením, mají pro kosmos obrovský význam a nesmírnou vznešenost... To, co prožijeme zde na Zemi, bude rozděleno do kosmu, aby se to kosmu mohlo stát potravou k získání nových podnětů pro pohyby a stálou existenci svých hvězd... A došli jsme k okamžiku, kde musíme hledat přechod mezi smrtí a novým zrozením, přechod od doby, kdy se člověk stává kosmem, k době, kdy se kosmos stane člověkem. To, co vyneseme do kosmu, nám musí kosmos opět vrátit v jiné podobě, abychom se mohli znovu vrátit na Zemi...“ (GA 226) Rudolf Steiner používá slovo „Já“ často nebo ponejvíce pro pojem organizace Já. Já se jako organizace Já úplně inkarnuje pouze do člověka, nikoli do zvířat. Já se tvořilo až postupně, uvolňujíc se z lidského

skupinového Já a pozvolna se inkarnujíc sestupovalo z duchovních „výsostí“ aby nakonec vytvořilo individuální organizaci Já. Všeobecnou lidskou organizaci Já vytvořili Exusiai, Elohim, ze Slunce, jako duchovní útvar („Učiňme člověka“, 1. Mojžíšova 1, 26), zatímco „jeden díl substance duchů formy vstoupil do lidských inkarnací k vytvoření lidského Já“ (GA 131).

O lidském božském Já řekl Rudolf Steiner v první čistí průpovědi *Základního kamene*¹⁴:

*Lidská duše,
ty žiješ v údech, které tě nesou světem prostoru v moře duchovního bytí.
Vzešla jsi z Ducha,
hledej jej rozpomináním v duševních hlubinách, tam, kde ve
vševládnoucí jsoucnosti tvůrce světů se k jsoucnosti rodí tvé
vlastní Já vjáství Božím.
A budeš v pravdě žít v bytosti člověka spjaté se
všehomírem.*

Lidsko-božské Já, které jako vyšší Já zůstává v duchovních výšinách, sestoupilo úplně na Zemi pouze jednou, a sice v Ježíši z Nazaretu jako Logos (J 1,14), jako Boží Syn, který se tím stal Synem člověka. A toto božské Já se také opět vrátilo zpět (Mt 27,46; J 20,17). Ale inkarnací v těle Ježíše se vytvořila vlastní organizace Já Krista, která se mohla znásobovat podobně jako jiné v ní zachované bytostné články. V tom spočívá možnost znásobeného objevení se Krista, věčného Krista, o němž Rudolf Steiner řekl, že je již v každém člověku, ačkoli to obvykle vůbec nepozorujeme (GA 168)¹⁵ On v nás zakouší osud lidstva a tím, že ho nechceme poznat, je v nás jakoby ustavičně znovu ukřižován.

Max

Hoffmeister

¹⁴ Paul Mackay, *Rytmy Základního kamene*, Fabula, Hranice 2002 (pozn. vyd.)

¹⁵ Viz též S. Prokofjev, *Okultní význam odpouštění*, Fabula, Hranice 2008 (pozn. vyd.)